

PRVI MUZIKOLOŠKI KORACI – FIRST MUSICOLOGICAL STEPS*

OTKRIVANJE SKRIVENOG: ANDRIJA TORKVAT BRLIĆ ML. – GLAZBENI ROMANTIČAR POD LIJEČNIČKOM KUTOM**

KARLA BARIČEVIĆ
ANTONIJO MARIJIĆ

UDK / UDC: 78.071.1+61-05Brlić, A. T., ml.
DOI: <http://doi.org/10.21857/m8vqrtz869>

*učenici 4. r. Odjela za teorijske
glazbene predmete
Glazbena škola Slavonski Brod
Vukovarska 1
25000 SLAVONSKI BROAD*

Primljeno / Received: 3. 7. 2017.
Prihvaćeno / Accepted: 1. 3. 2018.

Nacrtak

Andrija Torkvat Brlić ml. (1893 – 1931) bio je liječnik i skladatelj iz Slavanskog Broda, podrijetlom iz poznate obitelji Brlić. Odustavši od muzičke akademije u Berlinu, krenuo je očevim stopama te je medicinu studirao u

Beču i Pragu. Postavši liječnik, Andrija se često selio, što je bilo uobičajeno u poslijeratnom razdoblju Kraljevstva SHS. Iako mu profesionalno usmjerenje i životne okolnosti nisu dopustile da se ozbiljnije posveti glazbi, Andrija

* Uredništvo je uvelo novu rubriku kako bi potaklo interes mladih za znanstvenoistraživački rad. Njihovi seminarski, maturalni ili slični radovi (pod okriljem mentora) bit će recenzirani, ali ne nužno i kategorizirani.

** Ovaj završni rad prošireni je istraživački rad *Otkrivanje skrivenog: Andrija T. Brlić ml. – glazbeni romantičar pod liječničkom kutom* izrađen za Natjecanje iz povijesti u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje te je na 18. državnom Natjecanju iz povijesti, održanom od 10. do 12. svibnja 2017. godine u Đurđevcu, osvojio sedmo mjesto od pozvanih jedanaest samostalnih istraživačkih radova učenika srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Završni rad (pod mentorskom paskom Mirte Špoljarić, prof.) proširen je u dijelu koji se tiče skladateljskog stila Andrije Torkvata Brlića ml. i analize glazbenih značajki odabranih djela.

Torkvat Brlić ml. ustrajao je u bavljenju glazbom tijekom čitava svojega kratkog života. U tom smislu posebno je važan njegov doprinos kontinuiranoj izgradnji glazbeno-kulturnog života novogradiškog područja. Analiza odabranih dviju popijevaka i dviju glasovirskih minijatura iz Andrijine ostavštine u Arhivu obitelji Brlić u Slavonskom Brodu pokazuje da je Brlić, iako amater, bio vješt skladatelj, stila tipičnog za glazbeni romantizam. U odnosu na sredinu u kojoj je živio i glazbeno obrazovanje koje je stekao te u odnosu na hrvatske i

europske skladateljske ideje prvih desetljeća 20. stoljeća, Andrija Torkvat Brlić ml. važna je karika u razumijevanju prije svega lokalne, zatim nacionalne pa i regionalne povijesti glazbe.

Ključne riječi: Andrija Torkvat Brlić ml., liječnik, skladatelj, romantizam, glasovirska minijatura, popijevka

Key words: Andrija Torkvat Brlić Jr., doctor, composer, Romanticism, piano miniature, Lied

1. Uvod

Životopis Andrije Torkvata Brlića ml. (1893-1931), liječnika i skladatelja iz ugledne obitelji Brlić iz Slavenskog Broda, nije potpuna nepoznanica, ali dostupna literatura oskudna je i još uvijek puna nepotvrđenih podataka, a njegovo glazbeničko djelovanje i skladateljski opus nisu adekvatno vrednovani u povijesti hrvatske glazbe.

Ovim istraživačkim radom odgovorit ćemo na pitanje tko je bio Andrija Torkvat Brlić ml. kao liječnik i skladatelj u kontekstu lokalnih i regionalnih povijesnih prilika na početku 20. stoljeća. Posebno ćemo se usredotočiti na otkrivanje značajki njegova skladateljskog stila temeljem analize odabranih djela, pronađenih u rukopisnoj ostavštini, kako bismo zaključili kakvo mjesto Brlić zauzima u hrvatskoj i europskoj povijesti glazbe toga vremena.

Osnovne podatke crpili smo iz naturalnog rada Mirte Špoljarić (vidi Literaturu) iz ostavštine Andrije Torkvata Brlića ml. u Arhivu obitelji Brlić (inv. kut. 107) i ostale dostupne literature te smo se okrenuli novim izvorima – *Liječničkom vjesniku* u periodu od 1893. do 1932. godine, fondu Franje Dugana st. u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, arhivu Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu i Državnom arhivu u Slavonskom Brodu. Osnova za promišljanje Brlićeva skladateljskog rada bile su njegove rukopisne partiture sačuvane u Arhivu obitelji Brlić.¹ Istraživanje smo nadogradili izvornim autorskim radom – analizom autografa odabranih četiriju skladbi iz Brlićevog opusa, dviju glasovirskih minijatura te dviju popijevaka za glas i glasovir, koje smo notografirali u računalnom programu *Sibelius*.

¹ Zahvaljujemo Mati Artukoviću, skrbniku Arhiva obitelji Brlić, Tatjani Melnik, knjižničarki u Hrvatskom institutu za povijest – Podružnici za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Mirni Marjanović, knjižničarki u Knjižnici Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu, i Gordani Slanček, višoj arhivisti u Državnom arhivu u Slavonskom Brodu, na pomoći pri istraživanju i davanju na uvid potrebne arhivske građe.

2. Životni put liječnika i skladatelja Andrije Torkvata Brlića ml. u kontekstu hrvatskih i europskih društvenopolitičkih prilika

Potječući iz ugledne obitelji čiji su naraštaji trgovaca, političara, liječnika i odvjetnika usporedo razvijali svoju kulturno-društvenu ulogu, njegovali pisanu riječ pa i naklonost prema umjetnosti, dodatno potaknutu naraštajima slikarica i književnica sa ženske strane obiteljskog stabla, Andrija Torkvat Brlić ml. svojim je kratkim, ali bogatim životom slijedio obiteljske staze kao profesionalni liječnik i amaterski glazbenik skladatelj.

Rođen je u Beču 18. ožujka 1893. godine, no njegov otac Dobroslav Brlić postao je gradski fizik u Brodu na Savi,² stoga se njegova obitelj ubrzo nakon Andrijinog rođenja preselila iz Beča u Brod na Savi. Krajem 19. stoljeća Hrvatska je bila sastavni dio dualne Austro-Ugarske Monarhije.³ Tada nisu postojale preventivne zdravstvene ustanove, nego mreža općinskih i kotarskih liječnika te gradskih i županijskih fizika kao tijela opće uprave.⁴ Dobroslav Brlić bio je prvi ravnatelj Opće javne gradske bolnice u Brodu na Savi koja je otvorena 1. travnja 1898. godine.⁵ S jedne strane, Andrija je kasnije krenuo očevim stopama i postao liječnik, a s druge strane otac je u njemu vjerojatno pobudio ljubav prema umjetnosti jer je bio član i u dva navrata predsjednik Hrvatskog pjevačkog društva *Davor*.⁶

Andrija Torkvat Brlić ml. potječe iz poznate slavonskobrodske obitelji Brlić čije prezime seže u kraj 17. stoljeća. Njegov pradjed, Ignjat Alojzije Brlić, bio je pisac, jezikoslovac, prevoditelj, poznati ilirac, amaterski skladatelj, sakupljač etnografske i glazbene građe, a njegova kći Marija udana Amruš pjesnikinja. Andrija je dobio ime po djedu, tajniku bana Josipa Jelačića i biskupa Josipa Jurja Strossmayera te članu ilirskog pokreta, a Andrijina baka Franciska Daubachy bila je slikarica.

² Usp. Zdenka LAKIĆ: Rad na zaštiti Arhiva obitelji Brlić u Državnom arhivu u Slavanskom Brodu, *Godišnjak 2000.*, 1 (2001), 292.

³ Austro-Ugarskom nagodbom 1867. godine Monarhija je podijeljena na austrijski i ugarski dio. Dalmacija i Istra bile su u austrijskom, a Banska Hrvatska i Slavonija u ugarskom dijelu Monarhije.

⁴ »Njihova je uloga ponajprije bila u liječenju bolesnika, a u manjoj mjeri nadziranje i provedba preventivnih mjera sprječavanja zaraznih bolesti, i to bez obzira što su u 19. stoljeću još uvijek harale neke od karantenskih bolesti.« (Branko VITALE: *Četiri stoljeća javnoga zdravstva i biomedicine u Hrvatskoj. Mala zemlja duge medicinske tradicije u globalnoj medicini 20. stoljeća*, Zagreb: Medicinska naklada, Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, 2007, 57).

⁵ »Na ploči na pročelju pisalo je: / SPOMENICA / 'Za vladanja cara i kralja Franje Josipa I / Za banovanja Dragutina grofa Khuen-Héderváry-a de Hédervár / Za velikoga župana dra Nikole pl. Jurkovića / Ter načelnikovanja Dragutina Piskura / Podiže grad Brod iz vlastitih sredstavah / Ovu opću javnu gradsku bolnicu / U spomen sretnoga pedesetgodišnjeg vladanja Franje Josipa I.'« Prema: Mato ARTUKOVIĆ: »Posavska Hrvatska« o Brodu krajem 19. stoljeća, *Scrinia Slavonica*, 2 (2002), 54. Za vrijeme bombardiranja u Drugom svjetskom ratu ploča je razbijena u 25 komada i danas se čuva u Muzeju Brodskog Posavlja. Usp. Ivica BALEN: Povijest zdravstva u Slavanskom Brodu, u: *100 godina Opće bolnice u Slavanskom Brodu. Prilozi za povijest zdravstva*, Ivica Balen (ur.), Slavonski Brod: Opća bolnica »Dr. Josip Benčević«, 1998, 10.

⁶ Usp. Gordana SLANČEK – Ivan MEDVED: *Franjevački samostan i HPD »Davor« u glazbenom životu Broda na Savi/Slavonskog Broda*, Slavonski Brod: Državni arhiv u Slavanskom Brodu, 2011, 12.

Brat Andrijinog oca Dobroslava, Vatroslav Brlić, oženio je kasnije poznatu hrvatsku književnicu Ivanu Mažuranić.

Djetinjstvo je Andrija proveo u Brodu na Savi, gdje je od 1899. do 1903. godine pohađao nižu pučku školu. Istraživanje je pokazalo da su mnogi izvori očito pogreškom navodili ime prvog Andrijinog učitelja glazbe Franje Krčmara te da je vrlo vjerojatno riječ o Otokaru Krčmaru, zborovođi iz Mitrovice, koji je 1896. godine izabran za zborovođu HPD-a *Davor*, a stanovao je u Franjevačkom samostanu gdje je bila škola *Davora*.⁷ Uvidom u Zapisnike odborskih sjednica *Davora*⁸ od 7. siječnja 1896. do 7. srpnja 1911. godine potvrđeno je da je Otokar (Oto i Otto) Krčmar u dva navrata bio zborovođa *Davora* te da se u studenom 1909. godine »radi bolesti zahvalio, pa predlaže da mu se i pismeno i zapisnički hvala izrazi i predlaže da mu se po običaju dade nagrada za trud u ovoj godini 100 kruna«. ⁹ Budući da je u ovom periodu Dobroslav Brlić bio član i predsjednik *Davora*, opravdano je zaključiti da je upravo Otokaru Krčmaru povjerio prvu glazbenu poduku svojega sina.

Gimnaziju je Andrija pohađao u Požeju te je od 1904. do 1909. godine završio šest razreda. U školskim svjedodžbama, sačuvanim u Arhivu obitelji Brlić (inv. kut. 107, sv. 1), nalaze se podaci da je tijekom školovanja pohađao izbornu nastavu pjevanja kod profesora Hinka Mařineca, Bogoljuba Krnica i Rikarda Krestina.¹⁰

U Zagrebu je završio sedmi i osmi razred Kraljevske donjogradske velike gimnazije. Pohađao je i glazbenu školu Kraljevskog zemaljskog zavoda u Zagrebu u šk. god. 1909./1910., ali budući da je previše izostajao s nastave, nije mu bilo dopušteno nastaviti školovanje. Ozbiljnije se počeo baviti glazbom privatno uz profesora Franju Dugana st., orguljaša zagrebačke prvostolne Crkve i profesora na Muzičkoj akademiji koji mu je bio učitelj i kasnije dobar prijatelj i savjetnik, o čemu svjedoče pisma koja su razmjenjivali, sačuvana u Arhivu obitelji Brlić (inv. kut. 107, sv.

⁷ *Ibid.*, 12. Vidi i Ivanka BUNČIĆ: Hrvatsko pjevačko društvo »Davor«, *Vijesti Muzeja Brodskog Posavlja*, 8 (1994), 50. U raznoj literaturi spominje se Franjo Krčmar kao orguljaš iz Broda na Savi, orguljaš u Franjevačkom samostanu, čak i franjevački orguljaš. Istraživši arhiv Franjevačkog samostana (vidi Izvori), 3. i 4. knjigu *Kronika Franjevačkog samostana*, zbornik *Franjevci u Slavanskom Brodu* (ur. Dino Mujadžević, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2012), knjigu *Franjevci uz orgulje* Petra Antuna Kinderića (Hrvatsko društvo crkvenih glazbenika, Krapina, 2006) i arhiv Gradskog poglavarstva Slavonski Brod u Državnom arhivu u Sl. Brodu (vidi Izvori), nismo pronašli ime Franje Krčmara. Stoga je očito da nije bio franjevac. U tekstu *Andrija Torkvat Brlić, liječnik i skladatelj* Viktora Boića iz *Sv. Cecilije*, sačuvanom u Arhivu obitelji Brlić (inv. kut. 107, sv. 22), ime Franjo prekrizeno je i napisano je Oto. U knjizi Krešimira Škuljevića *Otto Krčmar, organista iz Broda*, sudjeluje 1906. u ocjeni kvalitete orgulja. Usp. Krešimir ŠKULJEVIĆ: *Sibinjci i njihova kultura žitljenja na primjeru prošlosti crkve*, Sibinj: Župa Rođenja sv. Ivana Krstitelja, 2012, 50. Uz to, popis muzikalija u Franjevačkom samostanu, koji je načinio muzikolog Ladislav Šaban (vidi Literatura), otkriva dvije sačuvane crkvene skladbe O. Krčmara.

⁸ Sačuvani u Državnom arhivu u Slavanskom Brodu.

⁹ Usp. Državni arhiv u Slavanskom Brodu, Slavonski Brod, Zapisnici skupštine Hrvatskog pjevačkog društva *Davor* od 15. 6. 1893. do 27. 4. 1925. (HR-DASB-328, inv. br. 1), Zapisnik izvanredne glavne skupštine (studen 1909).

¹⁰ Moguće je da ga je Krestin i privatno dodatno podučavao.

6) i u Fondu Franje Dugana u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Rad s Franjom Duganom značajno je odredio daljnji Andrijin glazbenički put. U Andriji ostavštini postoji Duganova preporuka koju je Andrija trebao iskoristiti pri upisu na Muzičku akademiju u Berlinu 1911. godine. Došavši u Berlin, obaviješten je da ga neće primiti taj semestar jer su prednost trebali dati Nijemcima, a tek onda stranim studentima. Ujedno mu se činilo da će od glazbe, kao od zanimanja, jako teško živjeti. Stoga je odustao, napisavši Duganu: »Shvatite sve i razumijte, što Vam pisah pak se možda nećete čuditi tome. Teško mi je bilo glazbu ostaviti al' ja držim, da moram tako raditi.«¹¹

Po uzoru na oca, započeo je studij medicine u Beču te ga je 1912. godine nastavio u Pragu i diplomirao 14. srpnja 1917. godine. Poznato je da su Hrvati, nakon što su zagrebački studenti spalili mađarsku zastavu 16. listopada 1895. godine prilikom dolaska cara i kralja Franje Josipa I. na svečano otvaranje zgrade Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, većinom studirali u Beču i Pragu, koji su pripadali austrijskom dijelu Monarhije. S druge strane, Medicinski fakultet u Zagrebu osnovan je tek 1917. godine. Dok je na trima europskim bojištima bjesnio Prvi svjetski rat, Andrija se posvetio studiju medicine. Glazbom se nastavio baviti skladajući i vodeći hrvatske dječjačke zborove.¹²

Postavši diplomirani liječnik, Andrija se vratio u Hrvatsku.¹³ U Zagrebu je radio u Bolnici milosrdnih sestara kao sekundarni liječnik kirurškog odjela od 25. srpnja 1917. do 1. studenog 1918. godine, kada je otišao u Brod na Savi. Ondje je do 31. prosinca iste godine službovao u brodskoj rezervnoj bolnici. Tih mjeseci događaju se velika previranja u hrvatskoj i svjetskoj povijesti. Kapitulacijom Njemačke 11. studenog 1918. godine službeno je završio Prvi svjetski rat. Nekoliko dana ranije, 29. listopada, Hrvatski sabor raskinuo je sve državnopravne veze s Austro-Ugarskom Monarhijom i nastala je Država Slovenaca, Hrvata i Srba, a 1. prosinca ujedinjenjem Države SHS s Kraljevinom Srbijom proglašeno je Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. Upravo nakon toga, 1. siječnja 1919. godine, »poslije prevrata i ujedinjenja on je prvi već god. 1919. u Srbiji, gdje u malom mjestu Petrovcu, koje je ostalo bez liječnika i lijekova, nastoji da pomogne, da liječi, da organizira snova ono, što su ratne strahote razorile.«¹⁴ Ondje je ostao do 31. ožujka.

¹¹ V. prijepis pisma, prilog br. 3.

¹² Podatak pronađen u tekstu o Andriji Torkvatu Brliću ml., priređenom 1937. za emisiju na Radio Zagrebu. Tekst je pisan strojopisom uz rukopisne prepravke te se nalazi u Arhivu obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 1.

¹³ Njegovo ime (Andro) prvi se put pojavljuje u *Liječničkom vjesniku* br. 10 iz 1917. (v. prilog br. 5), kada je pristupio Hrvatskom liječničkom zboru.

¹⁴ Usp. ***: Dr. Andrija Torq. Brlić, *Novosti*, 343 (12. 12. 1931), 3. U ranije spomenutom radijskom tekstu iz 1937. umjesto Petrovca naveden je Gornji Milanovac: »Nakon sloma monarhije on se javlja dobrovoljno kao posve mlad liječnik na službu u Gornji Milanovac u Srbiji, gdje pod najtežim uslovima reorganizira liječničku pomoć i službu u kraju, gdje je ista bila posve razrušena i uništena uslijed neprijateljske okupacije.«

Službu je nastavio u Beogradu 1. svibnja 1919. godine, gdje je bio pomoćni liječnik kirurškog i ginekološkog odjela u Opštoj državnoj bolnici sve do 31. ožujka 1920. godine kada je otišao u Novu Gradišku.

Svojom dolaskom u Novu Gradišku Andrija je oživio kulturni život toga grada. Radio je kao privatni, općinski i naposljetku kraljevski kotarski liječnik.¹⁵ Tih deset godina najintenzivnije se bavio glazbom. Bio je orguljaš župne crkve, zborovođa i svirao je u gudačkim kvartetima. Od 1920. do 1921. godine vodio je HPD *Graničar*, koje je na brojnim koncertima sljedećih godina izvodilo i Andrijine skladbe. Glazbeni vrhunac ovog razdoblja bio je svečani koncert 8. rujna 1929. godine povodom postavljanja novih orgulja u župnoj crkvi sv. Stjepana, čiju je nabavu organizirao uz pomoć Franje Dugana.

Kada je imao trideset sedam godina Andrija je premješten u Brinje u Lici kao kotarski liječnik. Naporna služba i teren na koji nije navikao štetili su njegovu zdravlju. Obolio je od srčane bolesti i umro 10. prosinca 1931. godine u Zagrebu, gdje je prethodno otišao na liječenje. Sahranjen je u obiteljskoj grobnici u Slavonском Brodu.

3. Značajke skladateljskog stila Andrije Torkvata Brlića ml.

3.1 Oris glazbenih ideja početkom 20. stoljeća

Početak 20. stoljeća karakterizirao je pluralizam stilova i tehnika skladanja u europskoj glazbi. Dok su Arnold Schönberg i njegovi učenici, članovi *Druge bečke škole*, prekidali sve veze s tradicijom oslobađajući disonancu i ukidajući tonalitet, mnogi skladatelji ostali su vjerni romantičarskom (npr. Gustav Mahler, Richard Strauss, Sergej Rahmanjinov) i impresionističkom (Claude Debussy) stilu i tradiciji. U hrvatskoj glazbi, nakon Zajc-Kuhačevog razdoblja koje je donijelo profesionalizaciju glazbenog života, glavnu ulogu preuzeli su skladatelji nacionalnog smjera: Antun Dobronić, Jakov Gotovac, Fran Lhotka i Krešimir Baranović. No, pluralizam koji je zahvatio Europu odrazio se i na hrvatsku glazbu. Prvenstveno treba istaknuti Blagoja Bersu, Doru Pejačević i Josipa Hatzea kao najizrazitije predstavnike glazbene *Moderne*. Vjerni klasicističko-romantičarskom nasljeđu ostali su Vjekoslav Rosenberg Ružić i Franjo Dugan st. Odjeke impresionizma nalazimo u opusima Berse i Pejačevićeve, u ciklusu *Tri pjesme Charlesa Baudelairea* Dragana Plamenca (koji je jedinstveni biser u opsegu malom skladateljskom opusu muzikologa Plamenca), ali i u djelima skladatelja mlađega naraštaja Božidara Kunca. Nikako ne smijemo preskočiti Bersin ekspresionistički *Oganj*, kao ni brojne ekspresi-

¹⁵ Bio je privatni od 1. travnja 1920, općinski od 15. ožujka 1921. te Kraljevski kotarski liječnik od 13. lipnja 1922. Podaci o tijeku liječničke službe preuzeti su iz dokumenta *Gradjanski lekari u državnoj službi* iz 1928, sačuvanog u Arhivu obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 1.

onističke i zvukovne eksperimente Josipa Štolcera Slavenskog s osloncem na međimursku tradiciju. Međutim, profesionalizacija, koja je, između ostalog, omogućila spomenute stilske raznovrsnosti, najviše je bila prisutna u kulturnim krugovima velikih gradova, ponajprije Zagreba. U dijelovima Hrvatske koji su bili manje razvijeni prevladao je glazbeni amaterizam. Svoj najizrazitiji odjek imao je u osnivanju društava koja su »postala nositelji glazbeno-amaterskih zbivanja, najprije desetljećima uglavnom usmjeravanih buđenju i učvršćivanju nacionalne svijesti, a zatim potvrđivanju nacionalnog identiteta«.¹⁶

Andrija Torkvat Brlić ml. slijedio je tradiciju, što je vidljivo iz njegove suradnje s HPD-om *Graničar* te iz sačuvanog opusa u kojemu prevladavaju zbarske obrade narodnih napjeva, prikladne za amaterske pjevačke sastave, te popijevke i glasovirske skladbe tipične za tradiciju kućnog muziciranja 19. stoljeća.¹⁷ Očito je da se Andrija trudio napredovati u skladateljskoj vještini, jer je kontaktirao vodeće skladatelje i glazbene organizatore toga doba i slao im svoje partiture tražeći savjete. To otkrivaju pisma Rudolfa Matza, Frana Lhotke, Božidara Širole, Franje Dugana st. i Nikole Fallera, sačuvana u Andrijinoj ostavštini u Arhivu obitelji Brlić u Slavonskom Brodu.

3.2 Glazbena analiza odabranih glasovirskih minijatura i popijevaka

3.2.1 Mazurka za glasovir

Mazurka je skladba za glasovir iz ranijeg skladateljevog opusa. Dvodijelnog je oblika A B s *codom*. Mjera je u cijeloj skladbi tročetvrtinska (3/4), tempo je naznačen kao *Tempo di Mazurka*, što podrazumijeva umjereno brz tempo, a osnovni je tonalitet B-dur. U skladbi nema zapisanih dinamičkih oznaka.

Dio A (t. 1-16) počinje predtaktom, a oblikom je velika glazbena perioda (8 + 8 taktova). Glazbene rečenice periode gotovo su jednake, no razlikuju se u završetcima: prva završava u tonalitetu dominante (uklon u F-dur preko dominantnog septakorda u t. 5), a druga ima tonički završetak B-dura. Dio B (t. 17-32) započinje u Ges-duru. Oblikom je rečenični niz sastavljen od triju glazbenih rečenica, od kojih su prve dvije jednake male glazbene rečenice (4 + 4 takta), a treća, koja poči-

¹⁶ *Op. cit.* Andrija TOMAŠEK: Glazbeni amaterizam kao čimbenik hrvatske glazbene kulture 20. stoljeća, u: *Hrvatska glazba u XX. stoljeću. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Palači Matice hrvatske 22. - 24. studenoga 2007.*, Jelena Hekman (ur.), Zagreb: Matica hrvatska, 2009, 477.

¹⁷ Usp. popis skladbi u: Mirta ŠPOLJARIĆ: *Tragom Andrije Torkvata Brlića mlađeg* (maturalni rad), 1998, 16-18, Državni arhiv u Slavonskom Brodu, Zbirka maturalnih, diplomskih i doktorskih radova, inv. br. 81 kutija 8. Enciklopedijska i ostala literatura često navode Brlićeve skladbe za orkestar, sonate, gudačke kvartete, simfoniju, opere, no neka od tih djela nepotpuno su sačuvana (dionice 1. stavka Simfonije u e-molu te partitura i dionice 1. stavka Gudačkog kvarteta u d-molu čuvaju se u Arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda u Zagrebu), orkestralno *Vrzino kolo* sačuvano je kao glasovirski izvadak (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu), a o većini njih postoji samo spomen te nisu do sada pronađena.

nje trećom dobom u t. 25, doslovno je ponovljena druga rečenica iz A dijela (8 taktova), kojom se skladba vraća u početni tonalitet. Zbog ovog ponavljanja skladbu možemo protumačiti i kao dvodijelni oblik prijelazno-romantičkog tipa (k trodijelnosti). Skladba završava *codom* koja započinje u t. 33. Ona je oblikom velika glazbena perioda (8 + 8 taktova, notirana s dvama različitim završecima: *prima volta* i *seconda volta*) i donosi novi glazbeni sadržaj u Es-duru.

Melodiju u skladbi donosi gornji glas, a donji glasovi čine njegovu harmonijsku pratnju. Melodija je pjevna i prožeta skokovima manjih intervala (terca, kvarta, kvinta). Karakteristike mazurke kao plesa u ovoj skladbi očituju se u trodobnoj mjeri, uporabi punktiranog ritma i naglasaka na drugoj ili trećoj dobi.

Notni primjer 1: Predtakt i prva dva takta skladbe pokazuju za mazurku karakterističnu trodobnu mjeru i punktirani ritam te jednostavnu harmoniju.

Harmonija u skladbi pregledna je i jednostavna. Prevladavaju kvintakordi, septakordi i njihovi obrati, a najčešće ista harmonija ispunjava cijeli takt. No, postoje iznimke. U taktovima 1, 9 i 25 prve dvije dobe čine toničku harmoniju (tonički kvintakord pa kvartsekstakord), a treća je doba dominantna za II. stupanj (nepotpuni septakord). Slični slučajevi pojavljuju se u taktovima 24 (prve dvije dobe čine dominantni kvintakord Ges-dura, a treća dominantni terckvartakord B-dura; ove su dvije funkcije u kromatskoj terčnoj srodnosti) i 32 (prvu dobu čine sekstakord III. stupnja i dominantni septakord, a drugu čini tonički kvintakord).

3.2.2 *Zvijezde* za bariton i glasovir

Skladba *Zvijezde*, popijevka za muški glas bariton uz pratnju glasovira, nastala je 16. veljače 1909. godine u Požegi. Skladatelj je uglazbio pjesmu hrvatskog pjesnika Petra Preradovića. U podnaslovu stoji posveta gđici M. M. Postoji tiskano izdanje skladbe u zbirci *Iz daljine zlatne doline* (Slavonska Požega, 1963), no ono je izmijenjeno u odnosu na rukopis. Stoga smo odlučili analizirati autograf.¹⁸

¹⁸ Utoliko analiza skladbe *Zvijezde* donosi nove elemente koji nisu prisutni u analizi Mirte Špoljarić u maturalnom radu iz 1998. godine.

Skladba je trodijelnog oblika A B A. U cijeloj skladbi mjera je tročetvrtinska (3/4), tempo je »Veoma lagano«, a tonalitet je Es-dur s modulacijama u paralelni mol (c-mol) i dominantni dur (B-dur). Dinamika je sukladna dijelovima skladbe: prvi je dio *piano* uz *mezzoforte* na vrhuncu pjevane melodije, drugi dio započinje *forte* i naglo prelazi u *piano* koji postupno prelazi u *pianissimo*, a treći dio jednak je prvomu.

Skladba započinje instrumentalnim uvodom od nepunih 6 taktova. U desnoj su ruci u triolama razloženi akordi dok lijeva ruka ima dulja notna trajanja, kromatska kretanja te pedalnu toniku (ton es). Dio A (t. 6-14) oblikom je mala glazbena perioda (4 + 4 takta). Prisutna je maksimalna sličnost u glazbenim rečenicama periode: počinju jednako, no prva završava dominantom, a druga ima jasan tonički završetak. Cijeli je dio u Es-duru. Zatim slijedi instrumentalni *intermezzo* od 7 taktova (t. 14-21). Dio B (t. 21-31) započinje bariton dok glasovir ima jednu dobu pauze. Modulira nakratko u c-mol (t. 22-23, jasne su glavne funkcije c-mola: S, D i T), a zatim u B-dur u kojem jasno kadencira. Dio B oblikovan je kao rečenični niz (4 + 6 taktova) pri čemu druga rečenica ima vanjsko proširenje od dva takta u kojem bariton pjeva ton b, a glazbeni sadržaj dionice glasovira modulira u početni tonalitet te se zadržava na dominantnom septakordu Es-dura (b-d-as, bez kvinte). Odmah nastupa doslovno ponovljeni dio A i instrumentalni završetak (*coda*) od 8 taktova koji sadrži elemente uvoda i *intermezza*.

Melodiju nosi solistička vokalna dionica. Opseg melodije obasiže tonove od do es1, razvijene je linije prožete skokovima, izrazito lirskoga ugođaja. Dionica baritona ritamski je raznovrsnija, a glasovirska dionica u kontinuiranom je triolskom kretanju s basovskom linijom duljih notnih trajanja. Njihov suodnos rezultira ritamskim bogatstvom u kojemu je posebno zanimljiva pojava poliritmije (npr. t. 6-8).

p dolce

Oj na ne - bu bez_broj - ni... ce mi - le

pp

Notni primjer 2: Poliritmija je jasno prepoznatljiva u t. 6-8. Ovaj primjer ujedno daje uvid u jasnu razdvojenost vokalne melodijske linije od glasovirske pratnje u razloženim akordima nad pedalnim tonom es.

Akordi u skladbi pretežito su kvintakordi i septakordi te njihovi obrati. Karakteristična je česta upotreba pedalnog tona es. Pojavljuju se alterirani akordi (u t. 4, 12, 37 akord a-ces-es/-ges/ u funkciji dominante za dominantu) i molska sub-

dominanta u *codi*. Dok je u taktovima 22 i 23 jasna modulacija u c-mol, u taktovima 26 i 27 pojavu zaostajaličnog kvartsekstakorda na kvintakord h-d-f shvaćamo kao sekundarnu dominantu za II. stupanj B-dura.

3.2.3 *Pepeljugo naša* za glas i glasovir

*Pepeljugo naša*¹⁹ popijevka je za ženski glas uz pratnju glasovira, što zaključujemo iz zapisa vokalne dionice u G-ključu. Datacija skladbe i autor teksta nisu poznati. Mjera je tročetvrtinska (3/4), a osnovni je tonalitet D-dur.

Skladba je trodijelnog oblika A B A. Dio A (t. 1-16) počinje predtaktom, a oblikom je velika glazbena perioda (8 + 8 taktova), sastavljena od dviju sličnih velikih glazbenih rečenica s različitim završetcima pri čemu druga vodi u fis-mol. Dio B (t. 17-81) počinje u h-molu. Sastoji se od velike glazbene periode (t. 17-32), glasovirskog *intermezza* (t. 33-60), koji od h-mola preko G-dura vodi u D-dur (karakteristična duga pedalna dominantna), dvostruke male glazbene periode (zbog znakova ponavljanja; t. 61-68) i velike glazbene rečenice (t. 69-76), na koju se nakon pauze pod *coronom* nadovezuje proširenje, odnosno *codetta* (t. 77-81). Slijedi ponavljanje A dijela (t. 82-101) u kojemu je završetak druge rečenice izmijenjen te mu je dodano unutarnje proširenje od 6 taktova. U *codi* (t. 101-107) glasovir još jedanput iznosi glavni motiv i skladbu privodi kraju toničkim akordom u *tremolu*.

Jedine dinamičke oznake prisutne su u dionici glasovira, *crescendo* i *decrescendo* u *intermezzu* te *ritardando* kao oznaka za način izvođenja. Oznake tempa i karaktera na hrvatskom su jeziku, poput: »Gibko, živahno«, »Ozbiljno i odrešito«, »Polaganije i tiše«.

The image shows a musical score for the song 'Pepeljugo naša'. It is divided into three sections, each with a different tempo and character marking above it. The first section is marked 'Gibko, živahno' and contains the lyrics 'Pe - pe - lju - go r: Zi - ma lju'. The second section is marked 'Mnogo laganije i mirno'. The third section is marked 'U laganom pokretu, drugi put nešto pokretnije' and contains the lyrics '1. Ma li prst mi ka' and '2. Al' za - dr - žat mo'. The score is written for voice and piano, with a treble clef for the voice and a bass clef for the piano. The time signature is 3/4 and the key signature is D major.

Notni primjer 3 (a, b, c): U primjerima iz taktova 1, 17 i 61-62 vidljive su zanimljive oznake za način izvođenja i karakter, i to na hrvatskom jeziku.

¹⁹ U Arhivu obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 21, na naslovnici originalnog sveska V, naveden je popis djela u kojem je *Pepeljugo naša* označena kao skladba za zbor. Budući da izvođački sastavi nekih skladbi s popisa (npr. *Hrastovački nokturno*) ne odgovaraju konačnim sastavima dovršenih autografa, a u partituri *Pepeljugo naša* skladatelj nije uopće naznačio za koje je izvođače, opravdano je tretirati skladbu kao popijevku za glas i glasovir.

Melodiju donosi vokalna dionica, a udvojena je u dionici glasovira. Melodija je pijevna i razvijena, a njezin je opseg od d1 do d2. Njezina pokretljivost usklađena je s karakterima pojedinih dijelova skladbe. Ritam u vokalnoj dionici vrlo je jednostavan i skladatelj se najčešće koristi četvrtinkama i polovinkama, dok je u glasovirskoj dionici ritamska slika *intermezza* nešto složenija te se dva puta pojavljuje *tremolo*.

Ova je skladba harmonijom vrlo slična *Mazurki* i *Zvijezdama*. Ona je jednostavna i pregledna te u njoj prevladavaju kvintakordi, septakordi i njihovi obrati. Zbog pokretljivosti, harmonije se u A dijelu najčešće mijenjaju na svakoj dobi u taktu, imajući prohodni karakter (bilo da je riječ o protupomaku ili paralelnom kretanju u dionici glasovira). Zanimljivija situacija molska je subdominanta (b-d-g) na trećoj dobi u taktovima 2 i 10. U B dijelu često ista harmonija ispunjava cijeli takt.

3.2.4 *Amourette* za glasovir

Amourette je skladba za glasovir posvećena gospođi Leli Radković. Nastala je u Novoj Gradiški 17. srpnja 1920. godine.

Skladba je trodijelnog oblika A B A' s *codom*. Izmjenjuju se šesteročetvrtinska (6/4) i sedmeročetvrtinska (7/4) mjera, tempo je *Andante ma non troppo*, a osnovni je tonalitet A-dur. Dinamika je vrlo bogata u rasponu od *pianissima* do *fortissima* uz često korištenje *crescenda* i *decrescenda*. Skladatelj koristi i različite oznake za način izvođenja, poput *dolce*, (*poco*) *ritenuto*, *ritardando*, *animato molto*, *furioso* i (*ben*) *marcato*.

Prvi dio A (t. 1-10) započinje predtaktom. Oblikom je rečenični niz (4 + 6 taktova) u kojemu druga glazbena rečenica ima vanjsko proširenje od dva takta s variranom građom te rečenice i kadencom. U ovom dijelu naglasak je na harmonijskom kretanju jer je glazbeni slog pretežno homofon. Dio B (t. 11-18) donosi potpuno novi sadržaj. Tempo je *animato*, tonalitet je e-mol, a lijeva ruka neprestano ima šesnaestinsko kretanje. Možemo ga podijeliti na dvije cjeline (3 + 5 taktova) koje su melodijski, harmonijski i ritamski veoma slične. Druga je cjelina varirana i proširena te nakon *corone* slijedi vanjsko proširenje koje donosi motiv karakterističan za B dio, ali homofonim slogom i tonalitetom (A-dur) uvodi u treći dio skladbe. Treći dio A' (t. 19-28) varirano je ponovljeni A dio. Iznad već postojeće građe A dijela dodan je još jedan glas razvijene melodijske linije, a građa je harmonijski obogaćena. Završava dominantnom harmonijom koja se riješi u toničku u *codi*, a koja ponovo donosi karakterističan motiv iz B dijela. Motiv završava uz skladateljevu napomenu u partituri *ritardando e perdendosi*, što znači »usporavati i zamirati«.

Melodiju u skladbi donosi gornji glas, a donji glasovi čine njegovu harmonijsku pratnju (u A dijelu homofona pratnja, u B dijelu figurirana). Melodija je razvijena i prožeta skokovima, a u trećem dijelu A' istovremeno zvuče dvije ravnopravne melodije, podsjećajući na polifoni način razmišljanja. Ritamski je skladba raz-

nolika, u A i A' dulja su notna trajanja, a u B dijelu kraća jer je pratnja figurirana u šesnaestinkama, a u t. 16 i 17 pojavljuju se pasaže u tridesetdruginkama.

Notni primjer 4: Akordička je pratnja figurirana, a u gornjoj dionici pojavljuju se uzlazne i silazne pasaže po tonovima razloženih akorada.

Harmonija nosi obilježje tipične romantičarske izričajnosti. Obogaćena je složenijim spojevima i akordima te kromatikom. Skladba počinje troglasno (t. 1 i 2), no ubrzo se priključuje i četvrti glas. U A dijelu česta je upotreba sekundarnih dominantni i pritom alteriranih akorada (npr. u t. 7 akord a-cis-eis pojavljuje se kao kvartsektakord u službi dominante za VI. stupanj – fis-mol, u t. 8 alterirani septakord VII. stupnja: gis-his-d-fis). Zanimljiva je naizmjenična pojava istih harmonija (v. notni primjer 5). U B dijelu harmonija je jednostavna, a naglasak je na melodiji i pokretljivosti lijeve ruke.

Notni primjer 5: Naizmjenična pojava istih harmonija u t. 5-6.

3.3 Zaključak o glazbenim značajkama

Glazbeni izričaj koji Andrija Torkvat Brlić ml. njeguje u odabranim djelima romantičarski je stil sazdan na klasicističkim temeljima. Jasno je vidljiv napredak u skladateljskom pristupu od ranih mladenačkih skladbi do zrelijih glazbenih ostvarenja.

Mazurka i *Zvijezde* mladenačke su skladbe jednostavnog harmonijskog i melodijskog izraza s jasnim isticanjem pijeвне melodije uz harmonijsku pratnju te jednostavnog ritma i metra. Klasičnog su oblikovanja i formalno su vrlo pregledne. *Pepeljugo naša* dijeli slične karakteristike s prethodnim skladbama, no oblikom je nešto složenija jer donosi više raznovrsne tematske građe te više promjena tempa i ugođaja. *Amourette* je harmonijski bogatija skladba u kojoj je dinamika jako razvijena te je ritamski najrazrađenija od analiziranih skladbi, a protječe i u neuobičajenim mjerama: šesteročetvrtinskoj (6/4) i sedmeročetvrtinskoj (7/4).

Zaključno, skladateljev stil karakterizira klasično oblikovanje, homofoni slog, jednostavna harmonija (izuzev harmonije obogaćene složenijim akordima i kromatikom u *Amourette*), uvijek pijeвна i istaknuta melodija te većinom jednostavan ritam i metar (izuzev složenijih struktura u *Amourette*). Ono što se potvrđuje kao istaknutije romantičarsko obilježje jesu bogatija dinamika (*Amourette*) i raznovrsnost oznaka za karakter izvođenja (*Pepeljugo naša* i *Amourette*). Forme su, pak, glasovirska minijatura i solo pjesma – tipični izdanci glazbenog romantizma.

4. Između amaterizma i profesionalizma

Na životni put Andrije Torkvata Brlića ml. početni utjecaj imala je obitelj. Po uzoru na oca odabrao je liječnički poziv, no, budući da je potjecao iz obitelji u kojoj se njegovala umjetnost, glazba je postala neizostavan dio njegova života. Utjecaj povijesnih okolnosti na njegov život najjasnije se očituje u odabiru mjesta studiranja i mjestima službovanja. Kao i većina mladih Hrvata, nakon čina spaljivanja mađarske zastave, studirao je u Beču i Pragu. Nastankom Kraljevstva SHS prošireno je područje djelovanja hrvatskih liječnika pa je poslan u Srbiju. Prvi svjetski rat ostavio je teške posljedice na čitavom području Kraljevstva SHS, stoga su liječnici često bili premješteni u mjesta gdje je bilo najpotrebnije.

Uz liječničku službu intenzivno se bavio glazbom kao skladatelj, zborovođa, korepetitor i organizator glazbenih događanja, osobito u Novoj Gradiški. Komunicirao je s hrvatskim skladateljima toga vremena, što je pozitivno utjecalo na njegov rad. Pa iako mu njegov životni odabir (liječničko zanimanje kao jamac egzistencijalne sigurnosti) i životne okolnosti (česta promjena mjesta boravka uzrokovana poslijeratnim prilikama) nisu dopustile da se ozbiljnije (profesionalno) posveti glazbi, Andrija Torkvat Brlić ml. ustrajao je u bavljenju glazbom tijekom čita-

va svojega kratkog života. U tom smislu posebno je važan njegov doprinos kontinuiranoj izgradnji glazbeno-kulturnog života novogradiškog područja.

Središnje pitanje ovog istraživačkog rada ticalo se saznanja kakav je skladateljski stil njegovao Andrija Torkvat Brlić ml. Odabravši po dvije skladbe za glasovir i za glas i glasovir iz različitih perioda skladateljevog života, analizom smo zaključili da je skladao u »duhu vremena«, koristeći tipične vrste glazbenog romantizma, glasovirsku minijaturu i popijevku, kao i romantičarske glazbenostilske značajke. Glazbeni jezik skladbi odgovara životnim razdobljima u kojima su skladane, a skladateljsko-tehnički postupci otkrivaju Andriju kao vještog skladatelja. Bez obzira na to što se nikada nije službeno glazbeno obrazovao, poduka koju je primio od raznih učitelja tijekom djetinjstva i mladenaštva, pri čemu možemo pretpostaviti da je najveći utjecaj na njega imao Franjo Dugan st., dala mu je temeljna znanja koja je nadograđivao svojim talentom, željom i već spomenutom ustrajnošću. Naravno, u skladu s mogućnostima jednoga, ipak, amaterskoga glazbenika.

U odnosu na sredinu u kojoj je živio, glazbeno obrazovanje koje je stekao te u odnosu na hrvatske i europske skladateljske ideje prvih desetljeća 20. stoljeća, Andrija Torkvat Brlić ml. važna je karika u razumijevanju prije svega lokalne, zatim nacionalne, pa i regionalne povijesti glazbe. Ako bismo se poslužili muzikološkom terminologijom, on bi bio jedan od »malih majstora« (*Kleinmeister*), zaslužnih za ostvarivanje glazbeničke infrastrukture u kojoj je moguća pojava »velikog« skladatelja.

Andrija Torkvat Brlić, liječnik i skladatelj

Viktor Boić

Na Društvenom koncertu Hrv. glazbenog zavoda bila su u studenom prošle godine izvedena djela naših liječnika skladatelja, Bajamontija i Brlića.

Budući da je Brlić malo poznat u našoj sredini, mislim da je potrebno osvrnuti se na njegov život i rad. Bio je sin gradskog fizika u Slav. Brodu dr. Dobroslava Brlića, ali rodio se u Beču 18. III. 1893.

Glazbom počeo se je baviti još kao petogodišnji dječak. Jedva što je znao čitati i pisati, već je učio klavir uz glazbenu teoriju kod franjevačkog orguljaša Franje Krčmara. *Oto*

Kao gimnazijalac on nastavlja u Slav. Požegi sa studijem glazbe kod tamošnjeg kapelana Rikarda Krestina. *Kapelana*

u Novoj Gradskoj Andrija već skladatelj u župniku
petogodišnja novorođenčad 1928 u
Novoj Gradskoj

Kao učenik VII. i VIII. razreda gimnazije u Zagrebu nastavlja ozbiljno sa studijem glazbe kod prof. Franje Dugana.

Njegove studije o harmoniji, kontrapunktu, kanonu i formama glazbe nalaze se u Muzeju obitelji Brlić-Mažuranić. Odlučio se posvetiti glazbi i počeo je studirati na Muzičkoj akademiji u Berlinu, no brzo je promijenio tu svoju odluku i nastavio je studij medicine u Beču i Pragu, gdje je izavršio studij 1917.

Kao liječnik od 1917. najprije je službovao u Zagrebu, pa u Slav. Brodu, a 1919–1920 u Srbiji (Petrovac i Beograd) a od 1920. do 1930. u Novoj Gradiški, te konačno u Brinju.

Njegove prve skladbe potječu iz doba kad mu je bilo osam godina. Bile su to male pjesmice. U četrnaestoj je godini skladao za muški zbor sa solistima uz pratnju klavira, a kao gimnazijalac skladao je još tri muška zbora: Oče naš, U jesen bilo kasnu i Blijedi mjesec.

Kao dak u Pragu on se već javlja s pjesmom »Ja Vas ljubim« (na riječi Puškina) za sopran uz

pratnju klavira. Već 1912. započeo je, ali nikad nije nastavio ni završio, operu u jednom činu »Mimoza«.

1913. on je vjerojatno pod dojmom Balkanskog rata (1912.) započeo skladati »Kosovo«, simfoničku sliku za veliki orkestar (zamišljenu kao jedan stavak Jugoslavenske suite), ali je nije završio.

Iste je godine (1912.) izašlo njegovo »Vrзино ko- lo« za mali orkestar u nakladi Kuglija u Zagrebu.

U Zagrebu je skladao 1917. »Finale«, posljednji stavak nezapočete i nedovršene simfonije, uspomenice na Prag i dačka vremena.

Iz Broda se već 1918. javlja sa »Poème solennel« za klavir.

Za vrijeme boravka u Beogradu 1920. započeo je skladati sonatu za violoncello u f-molu, ali je ostala nedovršena.

Iste godine kao liječnik u Novoj Gradiški započeo sa skladanjem velike simfonije s istom temom kao kod čelo-sonate, ali je nije nastavio.

U to je vrijeme skladao »Amourette« za klavir (prigodom jedne svadbe).

U muzeju obitelji Brlić Mažuranić nalazi se partitura i dionice prvog stavka kvarteta u d-molu koji je bio izveden 6. XII. 1920. od Ševčikova kvarteta u domu ljekarnika Šrepela. Partiture a ni dionica ostalih stavaka nema u muzeju, pa ostaje otvoreno pitanje da li je on uopće taj kvartet i završio.

Njegov Kvartet u e-molu bio je tridesetih godina izveden od kvarteta »Sklad«, no u muzeju ga više nema.

Dvadesetih je godina za vrijeme boravka u Novoj Gradiški skladao i još dvije skladbe za klavir (Sonatinu i Scherzo).

Još 1921. započeo je skladati veliku simfoniju u e-molu za veliki orkestar koja je ostala nažalost nedovršena. U muzeju nalaze se partiture prvog, drugog i trećeg stavka, ali četvrtoga nema. Bilo bi poželjno da se netko nađe tko bi tu veliku simfoniju i završio.

Čini se da je Brlić htio skladati još jednu operu, jer se u muzeju nalazi libreto za operu »Hajduken-Tochter«.

Za vrijeme svog boravka u Novoj Gradiški on je dvadesetih godina obradio i više narodnih pjesama za mješoviti i muški zbor. Običan raj i Kletva s jабuke su muški Zborovi, a Mjere, jes li se naspala, Kletva, Vjeru sam Ti dala, Ovim šorom i Đaurko lijepa mješoviti su zborovi. Za muški zbor su i dvije kajkavske: Meknite se sve gore i Poleg navade stare.

Pjesma koju je skladao svojoj ženi, »Nagelni rdeći«, sačuvana je samo u konceptu, pa je ostala nedovršena.

Dolaskom Andrije Brlića u Novu Gradišku počeo se je naglo razvijati glazbeni život u tom gradu.

Prilog 1: Tekst Viktora Boića u časopisu Sveta Cecilija, 58 (1978) 1, s fotografijom Andrije T. Brlića ml. – rukom je naknadno prekríženo ime Franjo te ispravljeno u Oto Krčmar, kapelnik umjesto kapelan Rikard Krestin i objašnjena je fotografija (Andrija i župnik Pavišić, Nova Gradiška, 1929) – Arhiv obitelji Brlić, inv. kutija 107, sv. 22.

Herr Andrija Brlić hat während des Schuljahres 1910/11. bei mir die Uebungen im einfachen und doppelten Kontrapunkt, und die Vorstudien und einige Versuche der Fugenkomposition mit gutem Erfolge gemacht. In dieser Materie hat er so viel Fertigkeit erreicht, dass es zum eigenen flüchtigen Studium der Fuge und kanonischer Formen übergehen könnte. — Hervorzuhelen ist sein gutes musikalisches Gehör und Vorstellungskraft seiner Fantasie in Bezug auf die Harmonien, Poliphonie und die Klangfarben des Instrumentalsatzes.

Agram, den 20. September 1911.

Prof. Franjo Dugan

Prilog 2: Preporuka Franje Dugana st. na njemačkom jeziku, koja je trebala poslužiti Andriji za upis na Muzičku akademiju u Berlinu – Arhiv obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 6.

Beč, 2. X. '911.

Dragi moj učitelju!

Začudit će Vas vrlo, je li, Beč 2. X. '911.! Ne mogu a da Vam ne pišem u prvom redu radi toga, jer slutim da Vam je preksjutra imendan a u drugom, jer držim dužnošću, da Vam javim, što me je nagnalo, te dođoh ovamo. Pričat ću Vam.

Ručao sam u Berlinu u jednoj gostionici u »Grollmanstrasse« u njoj je svirao jedan neznatni orchester. S primašom i »dirigentom« toga orch. upoznah se i prijateljih. Upala mi je u oči njegova inteligencija i temeljita, velika glazbena naobrazba pa talent. Pitao sam ga jednog dana, bilo to u četvrtak o podne, kako to, te on ovdje svira. Pripovijedao mi je jednu tragediju života.

On je sin nekog bavarca. Svršio je gimnaziju i upisao jus. No koncem I-oga semestra prisili ga otac, da studira muziku, kojoj pokazuje vrlo veliki talent. Morao je. Za studija umre mu otac a on ne imajući sredstava morao je nastojati, da svrši prije i da traži mjesto. Nije našao mjesta dostojna nego je najprije morao podučavati u glasoviru a sada eto taj čovjek već nekoliko godina služi ovako prosjačeći kruh. Njemu je oko 40 godina. Inteligentan al' ono proklinjanje života i svega ne može ni najhladniji čovjek podnijeti. Sjutradan u petak, dođoh na akademiju. Razgovaram ondje sa slugom, kad al' evo najednoć k meni asistenta iz bureau-a i reče mi, da misli, da ne ću biti primljen ovog semestra, jer ima puno Nijemaca i drugih narodnosti a oni, po zakonu, moraju odgajati najprije svoje i sebi bliže talente a onda tuđe. Pozvao sam se na Vašu svjedočbu i na moje znanje al' on mi reče, da on i drugi priznaju meni sposobnosti možda veće nego i drugima ali da moraju tako raditi. Deprimiran od jučerašnje pripovjesti onog čovjeka i čuvši sad ovo još ja sam i ne misleći ništa otišao gore izvadio dokumente i otišao. Bolilo me je silno i peklo to. Al' nijesam htio to, da mi na ispitu kažu, da sam odbijen, volio sam ni nepristupiti mu. Bojao sam se, da mi se ovo isto može u životu dogoditi a što onda? Ne mogu reskirati, da i ja prokunem život. Brzo sam odlučio drugo. Studirati medicinu, uza to, koliko mi vremena dostaje sam raditi na glazbi a poslije kao čovjek, kad mi bude osigurana budućnost otići pa puniti svoje znanje. To sam odlučio i počeo. U subotu odputovah u Beč, a danas ujutro upisao medicinu. Shvatite sve i razumijte, što Vam pisah pak se možda ne ćete čuditi tome. Teško mi je bilo glazbu ostaviti al' ja držim, da moram tako raditi. Tati sam to isto pisao, još nemam odgovora.

Želim sto puta sve dobro Vama prigodom Vašeg imendana. Živili mi na mnogaja na diku i ponos našu!

Stvari koje ste željeli iz Berlina uzeo sam i poslat ću, čim budem mogao. Ne imam ih naime ovdje u mom stanu nego kod jednog prijatelja. Sjutra ili prekosjutra ću Vam ih poslati.

Izručite moj rukoljub mil. gdji supruzi i pozdravite mi Vašeg najstarijeg sina - ne mogu mu se sjetiti imena a sviđa mi se radi svog talenta.

Vaš odani

Andrija

Moja adresa: A. B. stud. med. Wien IX. K. K. Universität

Prilog 3: Prijepis Andrijinog pisma upućenog Franji Duganu st. – Osobni fond Franje Dugana starijeg u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu

The image shows a handwritten musical score for a piano piece titled "Amourette". The score is written on four systems of staves, each with a treble and bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The first system includes the handwritten title "Amourette ma non troppo" and the dynamic marking "dolce po". The notation includes various musical symbols such as notes, rests, slurs, and dynamic markings like "pp" and "p". The handwriting is in ink and appears to be a personal manuscript.

Prilog 4: Prva stranica autografa klavirske skladbe *Amourette* iz 1920. godine – Arhiv obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 21

674

Novi član.

Pristupio je Zboru Dr. Andro Brlić, pomoćni liječnik u bolnici mil. sestara u Zagrebu.

Premještenja.

Kr. kot. liječnik Dr. Franjo Frajt iz službenih obzira iz Zlatara u Pakrac i pridijeljen tamošnjoj zem. bolnici; kr. kot. liječnik Dr. Ivan Fodor od kr. vladinog zdravstvenog odsjeka kr. kot. oblasti u Zlatar.

Prípomoćna blagajna.

Kano utemeljitelj pristupio je Dr. Josip Lochert u Varaždinu, a kano prinosnik s 10 K godišnje Dr. Andro Brlić u Zagrebu. Dr. Pisačić u Krašiću poklonio je Rakovčevoj zakladi pod geslom: »Honorar liječnika liječniku« 20 K.

Ispiti za bolničarke.

Temeljem odredbe predsjedništva crvenoga križa u Zagrebu od 3. siječnja o. g. br. 6937 ustrojeno je povjerenstvo za polaganje bolničarskih ispita u bolnici crvenoga križa u Zagrebu. Povjerenstvu jesu članovi ravnatelj bolnice crvenoga križa dr. Artur Lang i primarni liječnici dr. Miroslav pl. Čačković i Dragutin vitez Mašek, a zamjenici primarni liječnici dr. Josip pl. Antolković, Filip Jurčić i Bogdan Malec. Predsjednik povjerenstva je dr. Dragutin vitez Mašek, a zamjenik mu je dr. Miroslav pl. Čačković. Do sada se je ispitu podvrglo 15 kandidatkinja i te sve iz pričuvne bolnice u Čakovcu. Uspjeh ispita bio je povoljan, te se je vidjela osobito praktička izobrazba, kojoj se i uopće daje glavna važnost kod ispitavanja. Nakon ispita dobivaju kandidatkinje diplomu, te time stiču sva prava i pogodnosti diplomiranih bolničarka. Nadamo se, da će se ta institucija dalje razviti, te da će i to biti jedan korak da se uredi bolničarsko pitanje, koje je kod nas potpuno nesređeno.

Sekcija blagajničkih liječnika.

Na posljednjoj mjesečnoj skupštini Zbora dne 28. rujna o. g. osnovana je Sekcija blagajničkih i željezničkih liječnika, koja će preuzeti brigu oko stalaških interesa tih liječnika, pošto je rad Društva blag. liječnika uslijed prilika obustavljen. Pozivljemo stoga sve blag. i željez. liječnike, da se okupe u toj sekciji, tim više, pošto su na vidiku važne i zamašne promjene u odnošaju okr. blagajna prema članovima i liječnicima. Upozorujemo na govor kol. Dr. Vitaša na toj sjednici, koji se nalazi u izvještaju o toj sjednici u ovom broju. Uslijed današnjih teških prilika bit će u najživljem interesu svih blag. liječnika, da pod okriljem Zbora čvrsto stisnu svoje redove i provedu pravedno svoje zahtjeve. Dopsi šalju se na Zbor liječnika (Sekcija blag. liječnika), Zagreb, Samostanska ulica 16.

Mjesečna skupština

Zbora liječnika kralj. Hrv. i Slav. u Zagrebu obdržavat će se u petak dne 26. listopada o. g. u 6 sati u prostorijama, koje će se pravovremeno najaviti, s ovim dnevnim redom:

1. Izvještaj predsjednika.
2. Demonstracije slučajeva.
3. Eventualija.

Odbor.

Prilog 5: Nakon diplome u Pragu, Andrija se zaposlio u Zagrebu i pristupio Hrvatskom liječničkom zboru – *Liječnički vjesnik*, 39 (1917) 10, 374.

IZVORI:

Arhiv obitelji Brlić, Ostavština Andrije Torkvata Brlića mlađeg, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, inventarna kutija br. 107.

Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, Osobni fond HR-HDA-795. Franjo Dugan st. – pisma Andrije Torkvata Brlića mlađeg (2. 10. 1911. i 12. 1. 1922).

Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu

– fondovi: Crkva A-V-1; Uređenje samostana A-V-5; Školstvo A-IX-1; Pjesme, gramatika A-IX-2; Tabule;

– glazbena zbirka: Instrumentalna glazba C-VI-2, 3, 4; Uskrske, marijanske, svetačke, III-19; Svjetovna, vokalna glazba IV-110.

Državni arhiv u Slavonskom Brodu

– Arhiv Gradskog poglavarstva Brod na Savi/Slavonski Brod, fondovi: Crkvena djelatnost 1883-1916, inv. br. 75; Prosvjeta i kultura, školstvo 1884-1912, inv. br. 67; Zavičajnici (7 knjiga); Očevidnik stranih državljana;

– Zapisnici skupštine Hrvatskog pjevačkog društva *Davor* od 15. 6. 1893. do 27. 4. 1925. (HR-DASB-328, inv. br. 1).

Liječnički vjesnik, glasilo Hrvatskoga liječničkog zbora – od 1893. do 1932. godine, <http://library.foi.hr/zbirke/hlz> (5. 1. 2017).

LITERATURA:

***: Nove orgulje u Novoj Gradiški, Crkveni koncert u Novoj Gradiški, *Sveta Cecilija*, 23 (1929), 4, 158-160.

***: Dr. Andrija Torq. Brlić, *Novosti*, 343 (12. prosinca 1931), 3 (u: Arhiv obitelji Brlić, inv. kut. 107, sv. 2).

***: Brlić, Andro Torkvat, *Leksikon jugoslavenske muzike*, sv. 1, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1984, 110.

***: Brlić, Andrija Torkvat, ml., *Hrvatska enciklopedija*, sv. 2, Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1999, 337.

ANDREIS, Josip: *Povijest glazbe*, knjiga 4 (*Povijest hrvatske glazbe*), Zagreb: Liber Mladost, 1974.

ARTUKOVIĆ, Mato: »Posavska Hrvatska« o Brodu krajem 19. stoljeća, *Scrinia Slavonica*, 2 (2002) 1, 46-74.

BALEN, Ivica: Povijest zdravstva u Slavonskom Brodu, u: *100 godina Opće bolnice u Slavonskom Brodu. Prilozi za povijest zdravstva*, Ivica Balen (ur.), Slavonski Brod: Opća bolnica »Dr. Josip Benčević«, 1998, 1-39.

BOIĆ, Viktor: Andrija Torkvat Brlić, liječnik i skladatelj, *Sveta Cecilija*, 58 (1978) 1, 7-8.

BRLIĆ, Zvonimir: Dr. Andro Torkvat Brlić, *Sveta Cecilija*, 26 (1932) 1, 24.

BUNČIĆ, Ivanka: Hrvatsko pjevačko društvo »Davor«, *Vijesti Muzeja Brodskog Posavlja*, 8 (1994), 47-71.

CRNKOVIĆ-NOSIĆ, Vesna: Andrija Torkvat Brlić ml., *Posavska Hrvatska*, (23. rujna 1994), 11.

- GJURIĆ, Dragutin ml.: Dr. Andro Brlić, *Sveta Cecilija*, 26 (1932) 1, 25.
- KOVAČEVIĆ, Krešimir: Brlić, Andro Torkvat, *Muzička enciklopedija*, sv. 1, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1971, 252.
- LAKIĆ, Zdenka: Rad na zaštiti Arhiva obitelji Brlić u Državnom arhivu u Slavonskom Brodu, *Godišnjak ... (Matica hrvatska Slavonski Brod)*, 1 (2001), 283-309.
- LAKIĆ, Zdenka: Rodoslovlje obitelji Brlić, *Godišnjak ... (Matica hrvatska Slavonski Brod)*, 2 (2002), 131-140.
- PETRUŠIĆ, Antun: Brlić, Andrija Torkvat ml., *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1989, 337-338.
- SLANČEK, Gordana - MEDVED, Ivan: *Franjevački samostan i HPD »Davor« u glazbenom životu Broda na Savi/Slavonskog Broda*, katalog izložbe, Slavonski Brod: Državni arhiv u Slavonskom Brodu, 2011.
- ŠABAN, Ladislav: *Popis muzikalija u knjižnici Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu*, Knjižnica Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu (strojopis), 1983.
- ŠIKIĆ, Mladen: Povijesni razvoj Opće bolnice Nova Gradiška 1846. - 2006., u: *160 godina Opće bolnice Nova Gradiška. Prilozi za povjesnicu*, Feliks Valentić (ur.), Nova Gradiška: Opća bolnica Nova Gradiška i ARCA d.o.o., 2006, 17-44.
- ŠKULJEVIĆ, Krešimir: *Sibinjci i njihova kultura življenja na primjeru prošlosti crkve*, Sibinj: Župa Rođenja sv. Ivana Krstitelja, 2012.
- ŠPOLJARIĆ, Mirta: *Tragom Andrije Torkvata Brlića mlađeg*, maturalni rad, 1998 (u: Državni arhiv u Slavonskom Brodu, Zbirka maturanih, diplomskih i doktorskih radova, inv. br. 81, kutija 8).
- TOMAŠEK, Andrija: Glazbeni amaterizam kao čimbenik hrvatske glazbene kulture 20. stoljeća, u: *Hrvatska glazba u XX. stoljeću. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Palači Matice hrvatske 22. - 24. studenoga 2007.*, Jelena Hekman (ur.), Zagreb: Matica hrvatska, 2009, 475-502.
- VITALE, Branko: Četiri stoljeća javnoga zdravstva i biomedicine u Hrvatskoj. Mala zemlja duge medicinske tradicije u globalnoj medicini 20. stoljeća, Zagreb: Medicinska naklada, Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, 2007.
- ZJALIĆ, Milan: Hrvatsko pjevačko društvo »Graničar« u Novoj Gradiški i njegov jubilej 1926., *Sveta Cecilija*, 20 (1926) 5, 185-186.

Summary

REVEALING OF THE HIDDEN: ANDRIJA TORKVAT BRLIĆ JR. – A MUSICAL ROMANTICIST UNDER THE WHITE COAT

Andrija Torkvat Brlić Jr. (1893–1931) was a doctor and a composer from Slavonski Brod. Coming from the well-known Brlić family, he attended primary school in Brod na Savi and secondary school in Požega and Zagreb. Having given up on the academy of music in Berlin, he followed his father's footsteps and studied medicine in Vienna and Prague. Having become a doctor, Andrija moved quite often, which was common in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in the period after World War I. He worked in Zagreb, Brod na Savi, Petrovac, Belgrade, Nova Gradiška and Brinje. Because of frequent relocations, he could not devote himself to music, but he managed to do so in Nova Gradiška where he organised music events, conducted the Croatian singing society *Graničar* and composed. Analysis of chosen songs and piano works found in the archive of the Brlić family in Slavonski Brod shows that he was a skilled composer whose style was typical for Romanticism.